

D. VESPASIANVS AVG. 439

dē apud Gemonias minutissimis iētibus excarnificatus, atq; cōfectus est, et inde unco tractus in Tiberim.

Interpretatio ostensi. CAP. XVIII.

Perijt cum fratre & filio, anno uitæ VII. quinquagesimo: nec sefellit coniecturam eorum, qui augurio, quod factum ei Viennæ ostendimus, non aliud portendi prædixerant, quàm uenturum in alicuius Gallicani hominis potestatem: siquidem ab Antonio primo aduersarum partium duce oppressus est. Cui Tolose nato cognomen in pueritia Beco fuerat, id ualet, gallinacci rostrum.

▷ SVETONII

TRANQVILLI

D. Vespasianus Augustus.

De gente Flauia, & Vespasiani
progenitoribus.

REBELLIONE trium principum, & cæde, incertum diu, & quasi uagum imperium suscepit: firmavitq; tandem gens Flauia obscura illa quidem, ac sine ullis maiorum imaginibus, sed gamē Reipu. nequaquā pœnitenda, constet licet Do-

Ec 2 mitianum

mitianū cupiditatis, de seuitiæ meritò pœnas luisse.
 T. Flavius Petronius municeps Rheatinus, bello ciuili
 Pompeianarū partium centurio, incertum sponte,
 an euocatus profugit ex Pharsalica acie, domumq;
 se cõtulit. Vbi deinde uenia, & missione impetrata,
 coactiones argentarias factitauit: huius filius cognomine
 Sabinus expertus militiæ, etsi quidam eum primipilarem,
 nonnulli cum adhuc ordines duceret, sacramento
 solutum per causam ualetudinis tradunt, * pu-
 blicum quadragesimæ in Asia egit. Manebantq; im-
 gines à ciuitatibus ei positæ sub hoc titulo, καλῶς
 τελεωυῖς αὐτῆ. Postea scenus apud Heluetios exercuit,
 ibiq; diem obiit, superstitibus uxore Vespasia
 Polla, & duobus ex ea liberis: quorū maior Sabinus
 ad præfecturam urbis, minor Vespasianus ad principatum
 usque processit. Polla Nursiæ honesto genere orta,
 patrem habuit Vespasium Pollionem, ter Tribunum
 militum præfectumq; castorū, fratremq; Senatorem
 prætoriæ dignitatis. Locus etiam nunc ad sextum
 milliariū à Nursiâ Spoletū euntibus in montosissimo
 appellatur Vespasiæ, ubi Vespasiorū complura
 monumenta extant, magnum indicium splendoris
 familiæ & uetustatis. Non negauerim iactatum à
 quibusdam Petronij patrem è regione transpadana
 fuisse mancipem operarum, quæ ex Umbria in Sabi-
 nos ad culturam agrorum quotannis commeari so-
 lere.

* Al. pub-
 licanum.

ferent: subse disse autem in oppido Reatino, uxore
 ibidem ducta, ipse ne uestigium quidem de hoc, quã
 uis satis curiosè inquirerem, inueni.

καλδιστελωνικ(αυτι.) Id est, bene publicū administrāti.

Ortus Vespasiani, & educatio eius. CAP. II.

Vespasianus natus est in † Sannijs ultra Rea-^{† Al. Sabi}
 nis, tem, uico modico, cui nomen est Phalacrine,

XV. Calend. Decemb. uesperis. Q. Sulpitio Cameri-
 no, C. † Poppæo Sabino C O S S. quinquennio antè † Al. Pom-
 quã Augustus excederet, educatus sub paterna auia^{pcio.}

Tertulla in prædijs Cosanis. Quare princeps quoq;
 & locum incunabulorum assiduè frequentauit, ma-
 nente uilla qualis fuerat olim, ne quid scilicet oculorū
 consuetudini deperiret. Et auia memoriam tanto pe-^{† Al. pocil}
 re dilexit, ut solennibus ac festis diebus † poculo quo lo-

que eius argēteo potare perseuerauerit. Sumpta to-
 ga uirili, latum clauum, quanquam fratre adepto, diu
 auersatus est: nec ut tandem appeteret, compelli nisi
 à matre potuit. Ea demum extudit, magis conuitio q̄
 precibus uel autoritate, dum eum identidem per con-
 tumeliam anteambulonem fratris appellat. Tribuna-
 tum militum in Thracia meruit. Questor Cretam,
 et Cyrenas prouinciã sorte cepit, adilitatis, ac mox
 præturæ candidatus etiam non sine repulsa, sextoq;
 loco uix adeptus est. Ac prima statim petitione, et in
 primis Prætor insensus Senatui, Caium ne quo non

Ee 3 genere

genere demeretur, ludos extraordinarios, pro uictoria eius Germanica depoposcit, pœnâq; coniatoriũ addendum censuit, ut insepulti proijcerentur. Egit & gratias ei apud amplissimum ordinem, quòd se honore cœnæ dignatus esset.

Vxor eius & filij. CAP. III.

INter hæc Flaviã Domicillam duxit uxorem, Statilij Capellæ equitis Ro. Sabracësis ex Africa delegatã olim, Latinæq; conditionis, sed mox ingenuã & ciuem Romanam recuperatorio iudicio pronuntiatam, patre asserente Flavio liberali Ferëtini genito, nec quicquam amplius quàm quæstorio scriba. Ex hac liberos tulit, Titum & Domitianum & Domicillam. Vxori ac filiæ superstes fuit, atque adhuc utranq; priuatus amisit. Post uxoris excessum, Cenidẽ Antonie libertam, et à manu, dilectam quondam sibi reuocauit in contubernium, habuitq; etiam imperator penè iustæ uxoris loco.

Expeditio eius Germanica & Iudaica. CA. IIII.

CLaudio principe Narcissi gratia legatus legionis in Germaniã missus est, inde in Britannia translatus, tricies cũ hoste conflixit. Duas ualidissimas gentes, superq; XX. oppida & insulã Vectẽ Britannie proximã in deditiõnem redegit, partim Auli Plautij consularis legati, partim Claudij ipsius ductu. Quare triumphalia ornamenta, & in spatio breui

breui duplex sacerdotiū accepit. Præterea consula-
 tum, quæ gestit per duos nouissimos anni mensibz, me-
 dium tempus ad proconsulatum usq; in otio, secessuq;
 egit, Agrippinam timens potentē adhuc apud filiū, et
 defuncti quoq; Narcissi amicos perosam. Ex in sorti-
 tus Africā integerrimè, nec sine magna dignatione ^{Dignatio}
 administravit, nisi quòd Adrumeti seditiōe quadam, ^{p dignitas}
 rapa in eū iacta sunt. Redijt certè nihilo opulentior,
 ut qui propè labefacta iam fide, omnia prædia fra-
 tri obligarit, necessariosq; ad mægonicos questus sus-
 tinenda dignitatis causa descenderit, propter quod
 uulgò Mulio uocabatur. Conuictus quoq; dicitur du- ^{Expressit}
 centa H S. expressisse iuueni, cui latum clauum aduer- ^{p extorsit}
 sus patris uoluntatē impetrarat, eoq; nomine graui-
 ter increpitus, peregrinatione Achaia inter comites
 Neronis, cum cantante eo aut discederet sæpius, aut
 presens obdormisceret, grauissimā contraxit offen-
 sam, prohibitusq; non contubernio modò, sed etiam
 publica salutatione, secessit in paruam, ac deuiam ci-
 uitatem, quoad latenti, etiamq; extrema metuēti pro-
 uincia cum exercitu oblata est. Percrebuerat orien-
 te toto. uetus et constans opinio, esse in fatis, ut eo
 tempore Iudæa profecti rerū potirētur. Id de impe-
 ratore Romano, quantū euentu postea prædictū pa-
 tuit, Iudæi ad se trabentes, rebellauerunt: casq; præ-
 posito, legatum in super Syriæ consulare suppetias

ferentem, rapti aquila fugauerunt. Ad hunc motum comprimendum cum exercitu ampliore, et nõ in strenua duce, cui tamen tutò tanta res committeretur, opus esset, ipse potissimum delectus est, & ut industrie experte, nec metuendus ullo modo ob humilitate generis ac nominis. Additis igitur ad copias duabus legionibus, octo alis, cohortibus decem, atq; inter legatos maiore filio assumpto, ut primum prouinciã attigit, proximas quoq; ciuitates cõuertit in se, correet a statim castrorum disciplina, uno quoq; & altero prelio tam constanter inuito, ut in oppugnatione castelli lapidis ictum genu, scuto sagittas aliquot exceperit.

Præfagia & signa imperium eius præcedentia. CAP. V.

POST Neronem, Galbamq; Othone, atq; Vitellio de principatu certantibus, in spem imperij uenit, iam pridem sibi per hæc ostenta conceptã: in suburbano Flauiorum quercus antiqua, quæ erat Marti sacrata, per tres Vespasie partus, singulos repente ramos à frutice dedit, haud dubia signa futuri cuiusq; fati. Primum exilem, & citò arefactum, ideoq; puella nata non perannauit. Secundum præuulidum ac prolixum, & qui magnam felicitatem portenderet. Tertium, uerò instar arboris. Quare patrem Sabinum serunt aruspicio insuper confirmatum renunciasse

cialse matri, nepotem ei Casarem genitum, nec illam
 quicquam aliud, quàm cachinnasse, mirantē, quòd ad-
 huc se mentis compote deliraret iam filius suus. Mox
 cum edilem eum, C. Caesar succensens, propter curam
 uerrendis uijs non adhibitam, luto iussisset oppleri,
 congesto per milites in prætextæ sinum, non defue-
 runt, qui interpretarentur, quandoq; proculcatam
 desertamq; Rempubl. ciuili aliqua perturbatione in
 tutelam eius ac uelut in gremium deuenturam. Præ-
 dente eo quondam, caris extrarius triclinio manum
 humanā intulit, mēseq; subiecit. Coenante rursus, bos
 arator decusso iugo, tricliniū irrupit, ac fugatis mi-
 nistris, quasi repente defessus, procidit ad ipsos accū-
 tentis pedes, ceruicemq; submitit. Arbor quoque cu-
 pressus in agro auito sine ulla ui tempestatis euulsa
 radicitus atq; prostrata, insequēti die uiridior ac fir-
 mior resurrexit. At in Achaia somniauit, initium si-
 bi suisq; felicitatis futurum, simulac dēs Neroni exē-
 ptus esset, euenitq; ut sequenti die progressus in atri-
 um, medicus dentem ei ostenderet, recenter quidem
 exemptum. Apud Iudæum Carmeli dei oraculum con-
 sultentem, ita confirmauēre sortes, ut quicquid cogita-
 ret, uolueretq; animo quantumlibet magnum, id esse
 prouenturum pollicerentur. Et unus ex nobilibus ca-
 ptiuis Iosephus, cū conijceretur in uincula, cōstantif-
 simē asseuerauerit fore, ut ab eodem breui solueretur,

uerum iam imperatore. Nūtiabantur & ex urbe præ-
sagia, Neronem diebus ultimis monitum per quietē,
ut theſam Iouis Opt. Max. è ſacrario in domum Ve-
ſpaſiani, & in circum deduceret. Ac non multò poſt
comitia ſecundi conſulatus incunte Galba, ſtatua diui
Iulij ad orientem ſponte conuerſa, acieq; Bebriacen-
ſi prius, quàm committeretur duas aquilas in conſpe-
ctu omnium conſlixiſſe, uictaq; altera, ſuperueniſſe
tertiam à ſolis ortu, ac uictricem abegiſſe.

Assumptio eius ad imperium. CAP. VI.

Nec tamen quicquam antè tentauit, promptiſ-
ſimis atq; etiam inſtantibus ſuis, quàm ſoliciti-
tatus quorundam & ignotorum & abſentium for-
tuito ſuaore. Mœſiaci exercitus bina è tribus legio-
nibus millia miſſa auxiliò Othoni, poſtquàm iter in-
greſſis nunciatum eſt, uictum eum ac uim uite ſue
attuliſſe, nihilo ſecius Aquileã uſq; perſeuerauerunt,
quaſi rumori minus crederent, ibi per occaſionem ac
licentiam, omni rapinarum genere graſſati, cum ti-
merent, ne ſibi reuerſis reddenda ratio, ac ſubeun-
da pœna eſſet, conſilium inierunt eligendi † crean-
diq; imperatoris. Neq; enim deteriores eſſe, aut Hi-
ſpanienſi exercitu, qui Galbã, aut prætoriano, qui O-
thonẽ, aut Germaniciano, qui Vitellium imperatorẽ
feciffent. Propoſitis itaq; nominibus legatorum cõſu-
larium, quot ubiq; tunc erant, cum ceteros alij aliam
alia

* Al. curã-
di,

alia de causa improbarent, & quidam è legione ter-
 tia, quæ sub exitu Neronis trāsata ex Syria in Mœ-
 siam fuerat, Vespasianum laudibus ferrent, assensere
 cūcti, nomenq; eius vexillis omnibus sine mora inscri-
 pserunt. Et tunc quidem compressa res est reuocatis
 ad officium muneris paruanper. Cæterum diuulgato
 facto, Tiberius Alexander præfectus Aegypti pri-
 mus in uerba Vespasiani legiões adegit Cal. Iulij, qui
 principatus dies in posterū obseruatus est. Iudæicus
 deinde exercitus, V. Idus Iul. apud ipsum iurauit. Plu-
 rimum ceptis contulerunt, iactatum exemplar ep̄d ^{Veræ siue}
 stolæ ueræ siue falsæ defuncti Othonis ad Vespasianum, ^{falsæ, pro-}
 extrema obtestatione ultionem mandantis, et ut ^{seu ueræ,}
 Reip. subueniret, optantis: simul rumor dissipatus, de-
 stinasse Vitellium uictorem permutare hyberna le-
 gionum: & Germanicas transferre in orientem ad
 securiorem mollioremq; militiam. Præterea ex præ-
 sidibus prouinciarum Licinius Mutianus, & è regi-
 bus Vologesus Parthus: ille deposita simultate, quam
 in id tempus ex æmulatione non obscure gerebat, Sy-
 riacum promisit exercitum: hic XL. millia sagitta-
 riorum.

Miracula quædam per eum facta in initio prin-
 cipatus eius. CAP. VII.

S V scepto igitur ciuili bello, ac ducibus copijsq;
 in Italiam præmissis, interim Alexandriam trās-
 sūt.

sijt, ut claustra Aegypti obtineret. Hic cum de firmi-
tate imperij capturus auspiciū, adē Serapidis, sub-
motis omnibus solus intrasset, ac propitiato multum-
deo, tandem se conuertisset, uerbenas, coronasq; &
pannificia, ut illic assolet, Basilides libertus obtulisse
si uisus est: quem neq; admissum à quoquam, & iama-
pridem propter neruorum ualitudinem uix ingre-
di, longeq; abesse constabat. Ac statim aduenēre lite-
rae, suas apud Cremonā Vitellij copias, ipsum in ur-
be interemptum nuntiantes. Autoritas & quasi ma-
iestas quaedam, ut scilicet inopinato, & adhuc nouo
principi deerat: haec quoq; accessit. E plebe quidam
luminibus orbat, item alius debili crure, sedentem
pro tribunali pariter adierunt, orantes opem uale-
tudinis, demonstrata à Serapide per quietem: resti-
tutum oculos, si inspuisset: confirmaturum crus, si
dignaretur calce contingere. Cum uix fides esset rem
illo modo successuram, ideoq; ne experiri quidem
auderet: extremò hortantibus amicis, palàm pro con-
tione utrunque tentauit, nec euentus desuit. Per idem
tempus Tegeae in Arcadia, instinctu uaticinantium,
effossa sunt sacro loco uasa operis antiqui, atq; in
ijs assimilis Vespasiano imago,

Restitutio collapsae Reipublic. CAP. VIII.

Talis, tantaq; cum fama in urbem reuersus, acto
de Iudeis triumpho, consulatus octo ueteri ad-
didit.

D. VESPASIANVS AVG. 445

didit. Suscepit & censuram, ac per totum imperij tē-
pus nihil habuit antiquius, quàm propè afflictam nu-
tantemq; Rempub. stabilire primò, deinde & orna-
re. Milites, pars uictoriæ fiducia, pars ignominie do-
lore, ad omnem licentiam, audaciamq; processerant.
Sed & prouinciæ ciuitatesq; liberæ, nec non & re-
gna quedam tumultuosius inter se agebant. Quare
Vitellianorum quidem & exautorauit plurimos, &
coërcuit. Participibus autè uictoriæ ad eò nihil extra
ordinem indulsit, ut etiam legitima præmia non nisi
serò persoluerit. Ac ne quam occasionem corrigendi
disciplinam præmitteret, adolescentulum fra-
grantem unguento, cum sibi pro impetrata præse-
ctura gratias ageret, nutu aspernatus, uoce etiã gra-
uissima increpuit, maluisse aliũ oboluisse, literasq;
reuocauit. Clasiarios uerò, qui ab Hostia & Putco-
lis Romam pedibus per uicos commeant, petentes cõ-
stitui aliquid sibi calcearũ nomine, quasi parum esset
sine respõso abegisse, iussit post hæc excalceatos cur-
sitare: & ex eo ita cursitant. Achaiã, Lyciam, Rho-
dum, Byzantium, Samum libertate adeptã, itè Thra-
ciam, Ciliciam, & Comagenem ditionis regiæ usque
ad id tempus in prouinciarũ formã redegit. Cappa-
docie propter assiduos Barbarorum incursus legio-
nes addidit, consularemq; rectorẽ imposuit pro equi-
te Romano. Deformis urbs ueteribus incẽdijs ac rui-
nis erat:

nis erat: uacuas areas occupare, & ædificare, si possessores cessarent, cuiusq; permisit. Ipse restitutionem Capitolij aggressus, ruderibus purgandis manus prius admouit, ac suo collo quedam extulit, area- rumq; tabularum tria millia, quæ simul conflagauerant, restituenda suscepit, undiq; inuestigatis exemplaribus. Instrumentum imperij pulcherrimum, ac uetustissimum consecit: quo continebantur penè ab exordio urbis Senatusconsulta, plebiscita de societate & fœdere, ac priuilegio cuiusq; concessis.

Restitutio collapsæ Reipub. CAP. IX.

Fecit & noua opera, templum Pacis foro proximum, diuq; Claudij in Celio mōte, coeptum quidem ab Agrippina, sed à Nerone propè funditus destructum: item amphitheatrum urbe media, ut destinasse compererat Augustum. Amplissimos ordines, et exhaustos cæde uaria, & contaminatos ueteri negli-

Recenso, p gentia, purgauit supplicuitq; recenso Senatu et equi-
recensito. te, submotis indignissimis, & honestissimo quoq; Itali-
corū, ac prouincialium allecto: atq; uti notum esset, utrunq; ordinem non tam libertate inter se, quàm dignitate differre, de iurgio quodam Senatoris, equitisq; Romani ita pronunciauit: Non oportere male-
dici Senatoribus, remaledici ciuile, fasq; esse.

Litigia per eum compendiosissimè decisa.

CAP. X.

Litium

Litium series ubiq; maiorem in modum excreuerant, manentibus antiquis intercapidine iurisdictionis, accedentibus nouis ex cōditione, tumultuq; temporū. Sorte elegit, per quos rapta bello restituerentur, quiq; iudicia centumuiralia, quibus peragendis uix suffectura litigatorum etas uidebatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentq; ad breuissimum numerum.

Decretum in sceneratores. CAP. XI.

Libido atque luxuria coërcente nullo inualuerat. Autor Senatui fuit decernendi, ut quæ se alieno seruo iunxisset, ancilla haberetur. Nēue filiorum familias sceneratoribus exegendi crediti ius unquam esset, hoc est, ne post patrum quidem mortem. Ceteris in rebus statim ab initio principatus usque ad exitum ciuilibus & clemens.

Mediocritas originis non dissimulata.

CAP. XII.

Mediocritatem pristina neq; dissimulauit unquam, ac frequenter etiam præ se tulit. Quin & conantes quosdam originem Flauij generis ad conditores Reatinos, comitemq; Herculis, cuius monumentum extat uia salaria, referre, irrisit ultro. Adde q; nihil ornamentorū extrinsecus cupidè appetiuit, ut triumpho die fatigatus tarditate et tædio pompa, non retinuerit, meritò se plecti, qui triumphum quasi

quasi aut debitum maioribus suis, aut speratum unquam sibi, tam ineptè senex concupisset. Ac ne Tribunitiam quidem potestatem, & patris patriæ appellationem nisi serò recepit. Nam consuetudinem salutates scrutandi, manente adhuc bello ciuili, omiserat.

Patientia erga criminantes. CAP. XIII.

A Micorum libertatem, caufidicorum figurat, ac philosophorum contumaciam lenissimè tulit. Licinium Mutianum notæ impudicitie, sed meritorem fiducia minus sui reuerentem, nunquam nisi clam, & hæcenus relaxare sustinuit, ut apud communem aliquem amicum querens, adderet clausulæ, Ego tamen uir sum. Saluum Liberalem in defensione diuitis rei, ausum dicere, quid ad Cæsarem, si Hipparchus H S. millies habet; & ipse laudauit. Demetrium Cynicum in itinere obuium sibi post dominationem, ac neq; assurgere, neq; salutare se dignantè, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit canem appellare.

Causfidicarum figuras.) Hoc est, figuratas locutiones in Cæsarem quibus solent caufidici in agendo ludere & obscurè notare, quem non audent palam.

Philosophorū cōtumaciā.) Olim erat philosophis propter professionē magnā linguæ libertas, qui uolebāt uideri supra humanā conditionē esse se positos.

Obliuio inimicitiarum contra eum.

CAP. XIII.

Offensarum, inimicitiarumq; minimè memor, executorue, Vitellij hostis sui filiam splendissimè

sine maritauit, dotauitq; etiam & instruxit. Trepidum eum interdicta aula sub Nerone, querentemq; quidnam ageret, aut quò abiret, quidã ex officio admissionis simul expelles, abire Morboniam iusserat. In hunc postea deprecantem haud ultra uerba excanduit, & quidem totidem ferè atq; eadem. Nam ut suspitione aliqua, uel metu ad perniciem cuiusquam cõpelleretur, tantum absuit, ut monentibus amicis cauendum esse Metium Pompasianum, q̄ nulgò crederetur genensim habere imperatoriam, insuper COSS. fecerit, spondens quandoq; beneficij memorem futurum.

Clementia eius in reos accusatos.

CAP. XV.

Non temerè quis punitus insons reperitur, nisi absente eo & ignaro, aut certè inuito, atq; accepto. Heluido Prisco, qui reuersum ex Syria solus, priuato nomine Vespasianum salutauerat, & in prætura omnibus edictis sine honore ac mentione ulla trãsmiserat, non antè succensuit, quàm altercationibus insolentissimis penè in ordinem reductus. Hunc quoque, quamuis relegatum primò, deinde & interfici iussum, magni aestimauit seruare quoquo modo, missis qui percussores reuocarent: & seruasset, nisi iam perijisse falsò nunciatum esset. Ceterum neq; cæde cuiusq; unquam letatus, iustis supplicijs illachrymauit etiam, & ingemuit.

Sola est, in qua meritò culpetur, pecunia cupi-
ditas. Nō enim cōtentus omīssa sub Galba uecti-
galia reuocasse, noua et grauiā addidisse, & auxisse
tributa prouincijs, nōnullis & duplicasse: negotiatio-
nes quoq; uel priuato pudendas propalā exercuit,
cōmendo quaedam tantū, ut pluris postcā distrahe-
ret: nec candidatis quidem honores, reīs ue tam inno-
xijs, quā nocentibus absolutiones uenditare cūctā-
tus est. Creditur etiā procuratorum rapaciſsimū
quēq; ad ampliōra officia ex industria solitus pro-
mouere, quo locupletiores mox condemnaret: quibus
quidem uulgò pro spongijs dicebatur uti, quōd quasi
& siccos madefāceret, & exprimeret humētes. Qui-
dam natura cupidiſsimū tradūt, idq; exprobratum
ei à sene bubulco. Qui negata sibi gratuita libertate,
† **tal. quam** qua imperium adeptum suppliciter orabat, procla-
mauerit, Vulpem pilum mutare, non mores. Sunt con-
trā qui opinentur ad manubias, & rapinas neces-
sitate compulsū, summa ararij, fisciq; inopia, de qua
testificatus sit initio statim principatus, professus
quadringēties millies opus esse, ut Respub. stare pos-
set. Quod & uerisimilius uidetur, quando & malē
partis optimē usus est.

Liberalitas & magnificentia eiusdem.

IN omne hominum genus liberalissimus. Expleuit censum senatorium. Consulares inopes quingenis sestertijs annuis sustentauit. Plurimas per totum orbem ciuitates terræ motu, aut incendio afflictas, restituit in melius.

Cultus in omnes, & præcipuè doctos.

CAP. XVIII.

Ingenia & artes uel maximè fouit. Primus è fisco Latinis Græcisq; rhetoribus annua centena constituit. Præstantes Poëtas, necnō & artifices cōcinit. Item colossi refectorem insigni congiario magnaq; **Mechanicis** mercede donauit. Mechanico quoq; grandes columnas exigua impensa perducturum in Capitolium pollicenti præmium pro commento non mediocre obtulit, operam remisit, præfatus sineret se plebeculam **narum artificum.** † pascere.

† Al. pascere pane.

Ludi per eum editi, et conuiuia. CAP. XIX.

Ludis per quos scena Marcelliani theatri restituta dedicabatur, uetera quoq; acroamata reuocauerat Apollinari tragædo quadringenta, † Peterino, Diodoroq; citharædis ducena, nonnullis centena, quibus minimum, quadragena sestertia super plurimas coronas aureas dedit. Sed & conuiuabatur assiduè ac sæpius † rectè, ac dapfile, ut macellarios adiuuaret. Sicut Saturnalibus dabat uiris **AL recta** apophoreta, ita & Calendis Martij foeminis: &

† Al. Tarpeio.

tamen ne sic quidem pristinae cupiditatis infamia ca-
ruit. Alexandrini Cibiotatem eum uocare perscuer-
uerunt, cognomine unius è regibus suis turpissimarũ
sordium. Sed & in funere Fauro Archinimus perso-
nam eius ferens, imitansq; (ut est mos) facta ac dicta

† Al. uiri. † uiui, interrogatis palam procuratoribus, quanti su-
nus & pompa constaret: ut audiit sestertia centies,
exclamauit, centum sibi sestertia darent, ac se uel in
Tiberim proijcerent.

Dapsile.) Δαψιλῶς, Græcis significat liberaliter,
prolixè, & abundanter.

Statura corporis, & membrorum, & ualetu-
do eiusdem. CAP. XX.

Statura fuit quadrata, cõpactis firmisq; mēbris,
uultu ueluti nitentis. Vnde quidam urbanorum
non infacetè: Siquidem petenti, ut & in se aliquid di-
ceret, dicam, inquit, cum uentrem exonerare desic-
ris. Valetudine prosperrima usus est, quamuis ad tu-
endam eam nihil amplius q̄ fauces, cæteraq; membra
sibimet ad numerum in spheristerio defricaret, inea
diamq; unius diei per singulos menses interponeret.

Spheristerio.) Σφαιριστήριον est rotundus locus bal-
nei, in quo exercebant se ueteres, & post exercitiũ
lauabant.

Defricaret.) In tempestiuus & mediocribus frica-
tionibus, quantum auxiliũ postũ sit, in tuenda sani-
tate, ueteres autores omnes, ususq; ueterũ frequen-
tissimus testantur, quo miror magis iam nullum
aut certè minimum usum fricationis esse.

Vita

Vitæ ordo in principatu eius. CAP. XXI.

ORdinem uitæ ferè hunc tenuit. in principatu maturius semper, ac de nocte uigilabat: de in-
 de perlectis epistolis, officiorūq; oīm breuiarijs, ami-
 cos admittebat: ac dum salutabatur, & calciabat ipse
 sese, & amiciebat. Post decisa quæcunq; obuissent
 negotia, gestationi, et inde quieti uadabat, accubante
 aliqua pallacarū, quas in defunctæ locū Cænidis plu-
 rimas cōstituerat, ac secretò in balneum, tricliniū-
 que transibat. Nec ullo tempore facilior, aut indul-
 gentior traditur, eaq; momenta domestici ad aliquid
 petendum magnoperè captabant.

Pallacarium.) πᾶλλᾶκῆ Græcis est pellex, & hoc
 uocabulo usi sunt & Latini scriptores.

Ludi post cœnam, & quædam faceta eius dicta.

CAP. XXII.

ET super cœnam autè, & semper aliàs † comi-
 sumus, multa ioco transigebat. Erat enim dica-
 citatis plurimæ, & sic scurrilis ac sordidæ, ut ne præ-
 textatis quidem uerbis abstineret. Et tamen nonnulla
 eius facetissima extant, in quibus & hoc: Menstrium
 Florum Cōsularem admonitus ab eo plaustra potius,
 quàm plostra dicenda, die postero Flaurum saluta-
 uit. Expugnatus autem à quadam quasi amore sui de-
 periret, cum productæ pro concubitu sestertia qua-
 draginta donasset, admonente dispensatore, quem-
 admodum summam rationibus uellet referri, Ve-

† Al. cum
amicis.

Ff 3

ffasia

spasiano, inquit, adamato.

Versus Græci per eum editi. CAP. XXIII.

VTebatur et uersib. Græcis tempestiue satis, et de quodā proceræ stature, improbiusq; nato:

Μακρὰ βιβλῶς κερὰ ἄωρ Δολιχό σκιον ἔρχο.

Et maximè de Cæculo liberto, qui diues admodum ob subterfugendum quandoq; ius fisci, ingenium se

Lachetè mutato nomine cœperat efferre, ὃ λάχνης
 & al. ὄρις
 χῆς.
 λάχνης ἐπ' ἀρ' ἀποβάνης, ἀυδία τ' ἄλ' ἰπὸ χῆς εἰρή
 σι κῆρυλ.

Et maximè tamè dicacitatè in deformibus lucris affectabat, ut inuidiā aliqua cauillatiōe dilueret, transferretq; ad sales. Quendam è charis ministris dispensationem cuidam quasi fratri petentem cum distulisset, ipsam candidatum ad se uocauit: exa-
 et aq; pecunia, quantam is cum suffragatore suo pepigerat, sine mora ordinauit. Interpellanti mox ministro, alium tibi, ait, quere fratrem: hic, quem tuum putas, meus est. Mulionem in itinere quodam suspicatus ad calciandas mulas desilisse, ut aduenti litigatori spatium moramq; præberet, interrogauit, quanti calciasset, pactusq; est lucri partem. Reprehendenti filio Tito, quòd etiam urinae uectigal com-

mentus esset, pecuniam ex prima pensione, admouit
 Pensio, & solutione.
 ad mares, sciscitans num odore offenderetur: & illo negante, atqui, inquit, è lotio est. Nuntiantibus legatis, decretam ei publicè non mediocris summa sta-

D. VESPASIANVS AVG. 455

tuum colosseam, insit uel continuo ponrent, cauam
manum ostentans, & paratam basim dicens. Ac ne in
metu quidem, ac periculo mortis extremo abstinuit
iocis. Nam cum inter prodigia cetera Mauseolum
Caesarum derepentè patuisset, & stella in caelo crini
ta apparuisset, alterum ad Iuniam Caluinam à gente
Augusti pertinere dicebat: alterum ad Parthorū re-
gem, qui capillatus esset. Prima quoq; morbi accessio

Accessio
morbi
καρποφύλαξ
1605

ne, ut (inquit) puto, deus fio.

Μαυρα βίβα.) Hoc est, Longum incedens, quassas
incentem hastam.

ὁ λάχης λάχης.) Id est, ὁ Laches Laches cum rursus
mories, iterum diceris Cerylus.

Infirmitas & mors eiusdem.

CAP. XXIII.

Consulatu suo nono tentatus in Campania mō-
tiunculis leuibus, ac protinus urbe repetita, Cu-
tylias, ac Reatina rura, ubi aestiuare quotānis solebat,
petijt. Hic cum super urgentem ualetudinem creber-
rimo frigidae aquae usu & intestina uitiaisset, nec co-
minus muneribus imperatorij ex consuetudine fun-
geretur, ut etiam legationes audiret cubans, alio re-
pentè usq; ad defectiōnem soluto, imperatorem ait
stantem mori oportere. Dumq; consurgit, ac nititur,
inter manus subleuantium extinctus est V III. Cal.
Iulij, annuū gerens etatis sexagesimum ac nonum,
superq; mensē ac diē septimum.

Ff 4 Montis

Montiunculis leuibus.) Hoc est, inæqualitate corporis quadã leui, paruãue alui lubricitate primum, sed causa aucta creuit & morbus.

Intestina uitiaffet.) Nam aqua frigida facile lædatur intestina, ut amittant suas facultates, maxime in maioribus natu, & ætate: quo tẽpore frigent interiora, rapto ad exteriora naturali calore.

Præfagium de filio successuro. CAP. XXV.

Conuenit inter omnes, tam certum eum de suorũq; genitura semper fuisse, ut post absiduas in se coniurationes ausus sit affirmare Senatui, aut filios sibi successuros, aut neminem. Dicitur etiam uidisse quondam per quietem stateram in media parte uestibuli palatinæ domus positam examine æquo, cũ in altera lance Claudius, & Nero starent, in altera ipse ac filij: nec res fefellit, quando totidem annis, pariq; temporis spatio utriq; imperauerunt.

➤ SVETONII
TRANQVILLI
TITVS.

De amore omnium erga Titum.

TITVS cognomine paterno, amor ac delicia generis humani, tãtum illi ad promerendam omnium uoluntatẽ uel ingenij, uel artis, uel † fortuna super-
fuit, & quod difficillimũ est in imperio, quando pri-
uatus, atq; etiam sub patre principe, ne odio quide n,
nedam

† al. natu-
ræ.

n: dum uituperatione publica caruit.

In imperio. Sane rarū difficileq; est in imperio odio & inuidia nō modo carere, sed etiā amari eum, q; priuatus odio & uituperatiōe dignus sit habitus.

Ortus & educatio Titi. CAP. II.

Natus est III. Calend. Ianuarias insigni anno Caiana nece, prope Septizoniū, sordidis ædibus, cubiculo uerò perparuo & obscuro: nam manet adhuc, & ostenditur. Educatus in aula cum Britannico simul, ac paribus disciplinis, & apud eosdem magistros institutus. Quo quidē tempore, aiunt Metoposcopum, à Narcisso Claudij liberto adhibitū, ut Britannicum inspiceret, constantissimè affirmasse, illum quidem nullo modo, ceterū Titum, qui tunc propè astabat, utiq; imperaturum. Erant autem ad eō familiares, ut de potionē, qua Britānicus hausta periit, Titus quoq; iuxta cubans gustasse credatur, grauiq; morbo † afflicto diu. Quorum omnium mox memor, statuam ei auream in palatio posuit, & alteram ex ebore equestrem, quæ Circensi pompa hodie quoque præfertur, dedicauit, profecutusq; est.

† Al. afflicto.

Metoposcopum. *μετωποσκόπος* est qui ex fronte, oculis, & tota facie hominis naturā iudicat. *μετωποσκόπος* frontem, *σκόπος* speculatorem denotat.

Virtus eius & scientia. CAP. III.

IN puero statim corporis, animiq; dotes explenduerūt, magis ac magis deinceps per ætatis gra-

Explende scere, pro eminere.

dus forma egregia, et cui non minus autoritatis inef-
 fet, q̄ gratia: præcipuum robur, quanquam neq; pro-
 cera statura, & uentre paulò projectiore: memoria
 singularis, docilitas ad omnes fere tum belli, tum pa-
 cis artes. Armorū & equitandi peritissimus, Latina
 Græcæq; linguæ, uel in orando, uel in fingendis poë-
 matibus promptus, & facilis ad extemporalityatem
 usq; sed ne musicæ quidem rudis, ut qui cantaret, &
 psalleret iucundè, scienterq;. E pluribus comperi, no-
 tis quoq; excipere uelocissimè solitum, cū amanuen-
 sibus suis per ludum iocumq; certantem: imitari chi-
 rographa quæcunq; uidisset, ac profiteri, sepe se ma-
 ximum falsarium esse potuisse.

Vxores eius, honores atq; uictoria. CA. III.

Tribunus militū & in Germania & in Britan-
 niâ meruit summa industria, nec minore mode-
 stia & fama, sicut apparet ex imaginū eius multitu-
 dine, ac titulis per utranq; prouinciam. Post stipendi-
 dia, foro operam dedit, honestam magis, q̄ assiduam.
 Eodemq; tempore Arricidiā Tertullo patre equite
 Rom. sed præfecto quondam prætorianarum cohortium, duxit uxorē, & in defunctæ locum Martiam &
 Furnillam splendidi generis, cum qua sublatâ filia di-
 uortium fecit. Ex questuræ deinde honore legionis
 præpositus, Taricheam & Gamalam urbes ualidissi-
 mas Iudææ in potestatem redegit, equo quadam aei-
 sub

+ Al. Ful-
uiam.

D. TITVS VESPASIA. 459

sub feminibus amisso, alteroq; in scenso, cuius rector
contra se dimicans occubuerat.

Hierosolyma expugnata. CAP. V.

G Alba mox tenente Remp. missus ad gratulatio-
nem, quaquã iret, cõuertit homines quasi ad-
optionis gratia accerieretur. Sed ubi turbari rursus
cũcta sensit redijt ex itinere: aditoq; Paphia Vene-
ris oraculo, dũ de nauigatione cõ uult, etiã de impe-
rij spe cõfirmatus est. Cuius breui cõpos, et ad perdo-
mandã iudæam relictus, nouissima Hierosolymorum
+ Al. xij.
oppugnatione + VII. propugnatores totidẽ sagit-
tarũ consecit ictibus, cepitq; eã natali filie suæ, tan-
to militum gaudio ac fauore, ut in gratulatione impe-
ratorẽ cum consalutauerint, & subinde decedentem
provincia detinuerint, suppliciter, nec nõ & minaci-
ter efflagitantes, aut remaneret, aut secũ oēs pariter
abduceret: unde nata suspitio est, quasi descisceret à
patre, orientisq; regnũ sibi uendicare tentasset. Quã
suspicionẽ auxit, postquam Alexandriam petens, in
consecrando apud Memphim boue † Apide diadema + Al. Apl.
gestauit, de more siquidem, rituq; priscaẽ religionis:
sed non deerant, qui secus interpretarentur. Quare
festinans in Italiam, cum Rhegium, dehinc Puteolos
oneraria nauẽ appulisset, Romam inde contendit ex-
peditissimus, inopinantiq; patri uelut arguens ruina-
rum de se temeritatem: Veni, inquit, pater ueni.

Adminis

Nequē ex eo destitit participē atq; etiam tutorem imperij agere. Triumphauit cum patre, censuramq; gessit una. Eidem collega & tribunitia potestate, & in septem consulatibus fuit. Receptaq; ad se propè omnium officiorum cura, cum patris nomine & epistolas ipse dictaret, et edicta conscriberet, orationesq; in Senatu recitaret, etiā *Quæstoris uice, præfecturam quoq; prætorij suscepit, nūquam ad id tempus, nisi ab equite R. O. administratā. Egītq; aliquantō inciuilius & uiolentius: siquidē suspectissimum quenq; sibi, submissis qui per theatra & castra, quasi consensu ad pœnam deposcerentur, haud cunctanter oppressit. In his Aulum Cecinnam consularem uirū uocatum ad cœnam, ac uixdum triclino egressum, confodi iussit. Sanè urgente discrimine, cum etiam chirographum eius præparatæ apud milites coniurationis deprehendisset. Quibus rebus sicut in posterū securitati satis cauit, ita ad præsens plurimum contraxit inuidiæ, ut non temerè quis tam aduerso rumore, magisq; inuitis omnibus transierit ad principatum.*

Mutatio in melius.

CAP. VII.

Præter scuitiam, suspecta in eo etiam luxuria erat: q; ad mediam noctem comestiones cum profusissimo quoq; familiarium extenderet: nec minus libido,

libido, propter exoletorum & spadonū greges, propterq; insignē reginæ Berenices amorem, cui etiam nuptias pollicitus ferebatur. Suspecta et rapacitas: q; constabat in concionibus patris nundinari præmiariq; solitum: deinde propalām alium Nerone[m] & opinabantur & prædicabant. At illi ea fama pro bono cessit, conuersaq; est in maximas laudes: neq; ullo uitio reperto. & contra uirtutibus summis. Conuiuia instituit iucunda magis, q̄ profusa. Amicos elegit, quibus etiam post eum principes, ut & sibi & Reip. necessarijs acquieuerunt, præcipueq; sumptam sibi Berenicen, statim ab urbe dimisit inuitus inuitā. Quosdam è grauisimis delicatorum, quanq̄ tam artifices saltationis, ut mox scenam tenuerint, non modò fouere prolixius, sed spectare in publico omni coetu suspersedit. Nulli ciuium quicquam ademit, abstinuit alieno, ut si quis unquam: ac ne concessas quidē ac solitas collationes recepit. Et tamen nemine ante se munificentia minor. Amphitheatro dedicato, thermisq; iuxta celeriter extractis, munus edidit apparatusimum, largissimumq;. Dedit & nauale prælium in ueteri naumachia, ibidem & gladiatores, atq; uno die quinq; millia omne genus ferarum.

Natura beneuolentissimus. CAP. VIII.

Natura autem beneuolentissimus, cum ex instituto Tiberij, omnes dehinc Cæsares beneficia à su-

Vt si quis
unquā p
ut qui ma
ximē.

à superioribus concessa principibus, aliter rata non
 haberent, quàm si eadem ipsidem et ipsi dedissent. primus
 præterita omnia uno confirmavit edicto: nec à se peti
 passus est. In cæteris uerò desiderijs animùm hominum
 obstinatissimè tenuit ne què sine spe dimitteret: quia
 et admonentibus domesticis, quasi plura polliceretur
 quàm præstare posset: non oportere, ait, quenquam à
 sermone principis tristem discedere. Atque etiam re-
 cordatus quondam super cænā quodd nihil cuiquam
 toto die præstitisset, memorabilem illā, meritoque lau-
 datam uocem edidit: Amici, diem perdidit. Populum
 in primis uniuersum tanta per omnes occasiones com-
 mitate tractauit, ut proposito gladiatorio munere,
 non ad suum, sed ad spectatium arbitrium editurum
 se professus sit. Et planè ita fecit. Nam neque negauit
 quicquam petentibus: et ut, quæ uellent, peterent, ul-
 trò adhortatus est. Quin et studium armaturæ Thra-
 cæ præ se ferens, sæpe cum populo et uoce, et ge-
 stu, ut fautor, caullatus est: uerùm maiestate salua,
 nec minus æquitate. Ne quid popularitatis prætera-
 mitteret, nonnunquam in thermis suis admissa plebe
 lauit. Quædam ubi eo fortuita ac tristia acciderunt,
 ut conflagratio Veseui mortis in Campania, et incē-
 dium Romæ per triduum, totidemque noctes. Item pes-
 silentia quanta non temere aliàs. In his tot aduersis
 ac talibus, non modò principis sollicitudinem, sed et
 parenti

parentis affectum unicum prestitit, nunc consolando per edicta, nunc opitulando quatenus suppeteret facultas. Curatores restituenda Campaniæ è consularium numero sorte duxit. Bona oppressorum in Vesuvio, quorum heredes non extabant, restitutioni afflictarum civitatum attribuit. Urbis incendio nihil, nisi sibi publicè perisse testatus, cuncta prætoriorum suorum ornamenta operibus ac templis destinavit: præpositumque complures ex equestri ordine, quod quæque maturius peragerentur. Medendæ valetudini, leniendisque morbis, nullam diuinam, humanamque opem non adhibuit, inquisito omnium sacrificiorum, remediorumque genere. Inter aduersa temporum, & delatores mandatoresque erant ex licentia veteri: hos asidue in foro flagellis ac fustibus cæsos, ac nouissimè traductos per amphitheatri arenam, partim subijci in seruos, ac uenire imperavit, partim in asperrimas insularum auchi. Utque etiam similia quandoque ausuros perpetuò coërceret, uetuit inter cetera de eadè re pluribus legibus agi, quæri uè de cuiusdam defunctorum statu ultra certos annos.

Clementia eius & mansuetudo. CAP. IX.

Pontificatum maximū ideo se professus accipere, ut puras seruaret manus, fidem prestitit, nec auctor posthac cuiusquam necis, nec conscius: quamuis interdum ulciscendi causa non deesset, sed periturum se potius,

† Al. puni
turum.

464 C. SVETONII TRANQ.

potius, quàm † perditurum adiurans. Duos patricij generis conuictos in affectatione imperij, nihil amplius quàm ut desisterent, monuit, dicens principatū fato dari: si quid præterea desiderarent, promittens se tributurum, & confestim quidem ad alterius matrem, quæ procul aberat, cursores suos misit, qui anxie filium saluum nunciarent. Cæterum ipsos non solum familiari cœnæ adhibuit, sed et insequenti die gladiatorum spectaculo circa se ex industria collocatis, oblata sibi ornamenta pugnantium in spicienda porrexit. Dicitur etiam cognita utriusq; genitura, innitere ambobus periculū affirmasse, uenturū quandoq; et ab alio, sicut euenit. Fratrem insidiari sibi non desinentem, sed penè ex professo sollicitantē exercitus, meditatē fugam, nec occidere, neq; seponere, ac ne in minore quidē honore habere sustinuit, sed ut à primo imperij die, consortē successoremq; testari perseueravit: nonnunq̄ secretò lachrymis & precibus orans, ut tandem mutuo erga se animo uellet esse.

Principatū fato dari. Adeo enim omnia gubernantur & reguntur, omnisq; principatus in magnis à domino est. Quanquam aliter cæcis hominum mentibus uideatur.

Gesta per eum in sua morte. CAP. X.

INter hæc morte præuentus est, maiore hominum damno, quàm suo. Spectaculis absolutis, in quorum sine populo corā ubertim fleuerat, Sabinos petit aliquantò

aliquatò tristior: quòd sacrificanti hostia aufugerat,
 quodq; tempestate serena tonuerat. Deinde ad pri-
 mam statim mansionem febrim nactus, cum inde lecti ^{Tempestat}
 ca transferretur, suspexisse dicitur dimotis ^{in bonam} plagu-
 lis coelum, multumq; conquestus eripi sibi uitam im- ^{partem.}
 merenti. Neq; enim extare illum suum factum pœni-
 tendum, excepto duntaxat uno: id quale fuerit, neq;
 ipse tunc prodidit, neq; cuiquam facile succurrit. Qui
 dam opinantur consuetudinem recordatum, quam
 cum fratris uxore habuerit, sed nullam habuisse per-
 sanctè Domitia iurabat, haud negatura si qua omni-
 no fuisset: imò etiam gloriatura, quod illi promptissi-
 mum erat in omnibus probris.

Locus & tempus mortis eiusdem.

CAP. XI.

EXcessit in eadem, qua pater uilla, Idibus Se-
 ptembris, post biennium, ac menses duos, diesq;
 XX. quàm successerat patri, altero & quadragesi-
 mo atatis anno. Quod ut palàm factum est, non se-
 cus atq; in domestico luctu incipientibus publicè cum-
 ctis, Senatus prius, quàm edicto conuocaretur, ad cu-
 riam cucurrit, obseratisq; adhuc foribus, deinde
 apertis, tantas mortuo gratias egit, lau-
 desq; quantas congescit ne uiuo
 quidem unquam atq;
 presenti.